

Tilinpäätöskannanotto

8.6.2020

VN/14026/2020
VN/14026/2020-YM-1

Suomen ympäristökeskus

Ympäristöministeriön kannanotto Suomen ympäristökeskuksen toimintakertomuksesta ja tilinpäätöksestä vuodelta 2019

Ympäristöministeriö, neuvoteltuaan maa- ja metsätalousministeriön kanssa, antaa ohessa talousarvioasetuksen (1243/1992) 66 i §:n edellyttämän tilinpäätöskannanoton Suomen ympäristökeskuksen toimintakertomuksesta ja tilinpäätöksestä vuodelta 2019.

1. Arvio tuloksellisuudesta ja sen kehityksestä sekä annettujen tulostavoitteiden toteutumisesta

Suomen ympäristökeskus raportoi vuoden 2019 toimintakertomuksessaan paitsi kyseisen vuoden toiminnastaan, ensimmäistä kertaa myös koko nelivuotiseksi laaditun strategisen tulossopimuksensa toteutumisesta. Tulossopimuskaudella 2016-2019 Suomen ympäristökeskuksen toimintaa ohjaamaan oli asetettu hallitusohjelman ja hallinnonalojen strategisista tavoitteista johdettuja laaja-alaisia vaikuttavuustavoitteita. Tulossopimuskautta kokonaisuutena tarkasteltuna voidaan todeta, että Suomen ympäristökeskuksen toiminta on ollut yhteiskunnallisesti vaikuttavaa, ilmiöitä monipuolisesti tarkastelevaa sekä tieteellisesti laadukasta ja uudistumiskykyistä.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Suomen ympäristökeskuksen toiminta vaikuttaa yhteiskunnan kehityksen kestävyyyteen tuottamalla ja välittämällä uutta tietoa ja uusia ratkaisumalleja. Tiedon keskeisiä käyttäjiä ovat valtioneuvosto, aluehallinto, kunnat, maakuntien liitot, liike-elämä, tiedotusvälineet, kansalaisjärjestöt sekä yksityiset kansalaiset. SYKE on nelivuotisen tulossopimuskautensa aikana uudistanut tiedon välittämiskäytäntöjään - perinteisten tutkimus- ja ammattijulkaisujen tuottamisen rinnalla SYKE on lisännyt voimakkaasti blogien ja sosiaalisen median eri kanavien käyttöä ja tutkimustulosten tiivistä esittämistä eri yhteyksissä. Suomen ympäristökeskuksella on riittävää rohkeutta ylläpitää moniäänistä, faktoihin pohjautuvaa keskustelua myös moniulotteisista, kiistanalaisista kysymyksistä. Tulossopimuskaudella tällaisia ovat olleet mm. keskustelut bio- ja kiertotalouden etenemismallien kestävyys, metsien hiilinielujen ja ilmastomuutoksen keskinäiset yhteydet sekä uudet tarpeet ja ratkaisut politiikkaohjaukseen. Lisäksi SYKE on ollut aloitteellinen mm. ympäristön tilan seurannan uudistamisessa, vesi- ja merialueiden kestäväen käytön turvaamisessa, ekosysteemipalvelujen ja luontopohjaisten ratkaisujen edistämässä sekä kaupungistumiseen liittyvissä kysymyksissä.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Ympäristöministeriö

PL 35
00023 Valtioneuvosto

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Aleksanterinkatu 7
Helsinki

Puhelin
Telefon
Telephone

0295 16001
+358 295 16001

Faksi
Fax
Fax

09 1603 9320
+358 9 1603 9320

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

kirjaamo@ym.fi

Median edustajat ovat toistuvasti arvioineet SYKEN viestinnän toimivuuden ja asiantuntevuuden osalta yhdeksi parhaista julkishallinnon organisaatioista. Myös vuoden 2019 julkishallinnon mediabarometrissä sekä media että kansalaiset arvioivat SYKEN maineen hyväksi. Suomen Akatemian Tieteen tila-katsauksessa SYKE puolestaan arvioitiin tieteelliseltä vaikuttavuudeltaan kolmanneksi parhaaksi Suomen yliopistojen, korkeakoulujen ja valtion tutkimuslaitosten joukossa. Tieteellinen vaikuttavuus luo vakaan pohjan myös laadukkaiden asiantuntijapalveluiden kehittämiseksi ja ylläpidolle. Suomen ympäristökeskuksen pitkäjänteinen työ avoimen tiedon edistämiseksi sai tunnustusta vuonna 2019 kun Avoimen tieteen kansallinen koordinaatioryhmä myönsi SYKELLE vuonna 2019 ensimmäistä kertaa jaetun Avoimuuden edistäjät –palkinnon. Lisäksi Suomen ympäristökeskuksen rakentama, kuluttajille suunnattu hiilijalanjälkilaskuri, Ilmastodieetti.fi, voitti vuoden 2019 julkisen sektorin Suunnannäyttäjät-digitalisaatiopalkinnon.

SYKE on toiminnassaan ennakkoluulottomasti verkostoinut ja yhteistyöhakuinen. SYKE on toiminut aktiivisena yhteistyön avaajana useissa uusien ilmiöiden ympärille rakentuissa tutkimuksen ja tiedon tuottamisen teemoissa kuten elinympäristöjen monimuotoisuuden ja luontokohteiden saavutettavuuden merkitys terveydelle ja hyvinvoinnille sekä ilmiöpohjaisen oppimisen ja kansalaisosallistumisen tukeminen ympäristön tilan seurannassa. Osana yhteistyömallinsa kehittämistä SYKE on monipuolistanut tapojaan tutkimustiedon käyttöön saattamiseksi. Useissa kehittämis- ja kokeiluhankkeissa tiedon käyttäjät osallistuvat uuden tiedon tuottamiseen jo hankkeen aikana. Vahvaa, toiminnallista ja sektorirajat ylittävää verkostoitumista tutkimuslaitosten tiedon tuottamisessa tarvitaan erilaisten ohjausjärjestelmien muuttamisessa ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestäviksi hallitulla tavalla. Lisäksi verkostoituminen on omiaan edistämään organisaatioiden resurssitehokasta osaamisen kehittymistä ja ylläpitoa. Suomen ympäristökeskus on osallistunut aktiivisena toimijana myös kansallisten tutkimusinfrastruktuurien kehitystyöhön, mikä on niin ikään omiaan lisäämään kansallisen tutkimustyön vaikuttavuutta ja resurssitehokkuutta.

Toiminnallinen tuloksellisuus, voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Suomen ympäristökeskus on vienyt järjestelmällisesti sekä tulossopimuksen vaikuttavuustavoitteet, että kestävä kehityksen tavoitteet osaksi strategiaansa, organisaatiotaan ja johtamistaan ja sitä kautta aidosti ohjaamaan viraston toimintaa. Toiminnallista tuloksellisuutta ja voimavarojen hallintaa kuvaavien tavoitteidensa täyttämässä Suomen ympäristökeskus on pääsääntöisesti onnistunut. Tuottavuutta kuvaamaan asetetut julkaisutoiminnan tavoitteet toteutuivat selkeimmin ammatillisten julkaisujen osalta. Vertaisarvioitujen, tieteellisten artikkelien kokonaistavoitemäärä saavutettiin kaikkina tulossopimuskauden vuosina, joskin artikkelimäärät suhteutettuna työpanoksen määrään jäivät koko tulossopimuskaudella hienoisesti tavoitteista. Kyselyin mitattavat, palvelukyvyllä asetetut tavoitteet jäivät saavuttamatta koko tulossopimuskauden ajan. Tietojärjestelmien toimivuus sekä tiedon analysointi päätöksentekoa varten ovat toistuvasti teemoja, joissa Suomen ympäristökeskuksen toivotaan parantavan palvelukykyään. Tiedon välitykselle ja viestinnän laadulle asetetut tavoitteet sen sijaan saavutettiin kirikkaasti.

Maksuperustelain mukaisen maksullisen toiminnan tuloja kertyi vuonna 2019 yhteensä 5,1 milj. euroa, josta liiketaloudellisten suoritteiden osuus oli 87 % ja julkisoikeudellisten suoritteiden osuus 13 %. Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuudessa oli nelivuotisella tulossopimuskaudella jonkin verran vuosittaista vaihtelua, mutta kokonaisuutena tarkasteltuna sekä liiketaloudellisen, että julkisoikeudellisen maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus pysyi varsin lähellä 100 % tavoitettaan.

Suomen ympäristökeskuksen toimintakustannukset vuonna 2019 olivat yhteensä 59,4 milj. €, josta toimintamenorahoitusta oli 20,2 M€. Muilta valtionhallinnon virastoilta saatua budjettirahoitusta Suomen ympäristökeskuksen menoihin kului 18,9 milj. Yhteisrahoitteisen toiminnan rahoitusta menoihin oli käytettävissä 14 milj. euroa eli 2,8 milj. euroa arvioitua enemmän. Yhteisrahoitteisen toiminnan omarahoitusosuus oli tarkasteluvuonna 28 %. Talousarvion ulkopuolista rahoitusta vuonna 2019 käytettiin 11,9 milj. euroa. Edellä mainittuun sisältyvä EU-rahoituksen osuus oli 8,1 milj. euroa ja näin 3,3 milj. euroa arvioitua suurempi. Suomen ympäristökeskuksen saama EU-rahoitus on kasvanut merkittävästi tulossopimuskaudella 2016-2019. Vuonna 2019 se oli jo yli 2,5 –kertainen vuoteen 2016 verrattuna ja oli vuonna 2019 jo 15 % kaikesta rahoituksesta. Vaikka Suomen ympäristökeskuksen toimintamenorahoitus on pienentynyt vuosina 2016-2019, Suomen ympäristökeskuksen taloudellinen tilanne on pysynyt hallinnassa pitkälti budjettitalouden ulkopuolisen rahoituksen kasvun ansiosta. Vuonna 2019 ulkopuolisen rahoituksen osuus oli jo 64 %.

Suomen ympäristökeskuksessa tehtiin vuonna 2019 yhteensä 564 henkilötyövuotta eli 6 htv:tä enemmän kuin vuonna 2016 ja palveluksessa oli 609 henkilöä eli 29 henkilöä enemmän kuin vuonna 2016. Vuonna 2019 henkilötyön määrästä 53 % kohdistui T&K-toimintaan. Vuosina 2016 ja 2018 tehtyjen henkilöstötyytyväisyyskyselyjen (VMBaro) mukaan Suomen ympäristökeskuksen henkilöstö viihtyy työssään hyvin. Kokonaistyytyväisyys oli kummallakin kerralla 3,7/5. Arvosana on hämmästyttävän lähellä myös muista ympäristöhallinnonalalla toimivista suurista virastoista samalla kyselyllä saatua lukua; ELY-keskuksissa 3,68 ja ympäristöministeriössä 3,69.

Vuonna 2015 laaditun Sipilän hallituksen hallitusohjelman myötä Suomen ympäristökeskukselle annettiin erityistavoitteeksi vähentää yhteensä 2 milj. euroa toimintamenoistaan kohdistamalla supistukset toimitiloista ja hallinnosta aiheutuviin kustannuksiin. Vuonna 2019 Suomen ympäristökeskuksen toimitilakustannukset olivat yli 3000 euroa alhaisemmat henkilötyövuotta kohden laskettuna kuin vuonna 2016. Huoneistotila henkilöä kohden oli samassa ajassa pienentynyt 15,4 neliometriä ja oli näin ollen uusissa Viikin toimitiloissa 45 % verrattuna vuonna 2016 käytettävissä olleisiin Töölössä sijainneisiin tiloihin.

2. Käytettyjen tuloksellisuuden raportoinnin perusteiden asianmukaisuus ohjauksen ja tulostavastuun kannalta sekä kehittämistarpeet

Toimintakertomus ja tilinpäätös sisältävät runsaasti tietoa Suomen ympäristökeskuksen toiminnasta ja antavat ministeriöille riittävät tiedot tulosohjauksen kannalta. Resurssien käytön ja kustannusten jakautuminen on esitetty valtiokonttorin ohjeiden mukaisesti kolmelta vuodelta. Toiminnan menojen raportointi esittämällä menojen jakautuminen temaattisesti on ollut ympäristöministeriön ohjeistuksen mukaista. VTV toteaa Suomen ympäristökeskusta koskevassa tilintarkastuskertomuksessaan ja vuosiyhteenvedossaan (VN/8812/2020), että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu.

Johdon katsauksen vaikuttavuuskuvaus välittää viestiä systeemisestä ajattelusta, on kieliasultaan selkeää ja sisältää hyvin valittuja, osuvia tiivistyksiä. Kunkin vaikuttavuustavoitteen yhteydessä on kuvattu lyhyesti, miten SYKE on edistänyt tavoitteen saavuttamista ja mihin SYKEN toiminta tukeutuu. Toiminnan vaikuttavuutta ja sen muodostumista on kuvattu valittujen esimerkkien avulla. Nelivuotiseen tulossopimukseen vaikuttavuustavoitteille kirjattujen aikajänteessään ja laveudessaan varsin haastavien vaikuttavuusindikaattorien toteuman kehitystä on toimintakertomustekstissä kuvattu onnistuneesti ja kattavasti sekä taulukoin että sanallisesti.

Tilinpäätökseen liitetty kuvaus Suomen ympäristökeskuksen tärkeimmistä tutkimusinfrastruktuureista antaa hyvän ja kattavan kuvan Suomen ympäristökeskuksen hallinnoimista, arvokkaista ja pitkäjänteisesti kehitetyistä tutkimuskalustosta ja tietovarannoista.

3. Toimenpiteet joihin Suomen ympäristökeskuksen on ryhdyttävä tilinpäätöksen johdosta ja tuloksellisuuden parantamiseksi

Suomen ympäristökeskuksen toiminta on ollut yhteiskunnallisesti vaikuttavaa ja tulossopimuskaudella vaikuttaneen hallitusohjelman, kestävän kehityksen tavoitteiden sekä ohjaavien ministeriöiden strategisten tavoitteiden mukaista.

Suomen ympäristökeskus on onnistunut turvaamaan vesitaloustehtävien ja niihin tarvittavan osaamisen jatkuvuuden sekä kehittämään erityisesti hydrologista seuranta- ja sen toimintamallia, tulvakeskustoimintaa ja vesitilannepalvelua sekä peltojen ja metsien vesitalouden kokonaisuutta tulevaisuuden tarpeet huomioon ottaen. Ilmastonmuutokseen sopeutumisen edistämiseksi tehty työ osana vesitaloustehtäviä kuin laajemminkin kansallisen ilmastonmuutokseen sopeutumis suunnitelman toimeenpanon tueksi ja sen arvioimiseksi on ollut ansiokasta ja työn jatkuvuus ja resursointi tulee varmistaa.

Suomen ympäristökeskuksen tulee jatkaa yhteistyötä sekä kehittää työnjakoa tutkimuslaitosten, yliopistojen ja korkeakoulujen sekä yritysten kanssa uusia, ilmeneviä tietotarpeita proaktiivisesti hahmottavien tutkimus- ja osaamiskeskittymien rakentamiseksi ja kehittää tutkimustiedon hyödyntämisen toimintamalleja yhteistyössä ohjaavien ministeriöiden ja muiden sidosryhmiensä kanssa.

Suomen ympäristökeskuksen tulee jatkaa ja syventää yhteistyötään Luonnonvarakeskuksen kanssa vesitalouteen ja luonnonvaroihin liittyvissä tutkimus- ja asiantuntijatehtävissä.

Suomen ympäristökeskuksen on syytä kiinnittää huomiotaan palvelukykykyselyn tuloksista paljastuviin, toistuviin tyytymättömyyden aiheisiin ja aloitteellisesti, mutta yhteistyössä ohjaavien ministeriöiden sekä muiden sidosryhmien kanssa suunnitella asiantilaa korjaavia parannuskeinoja.

Suomen ympäristökeskuksen tulee jatkaa yhteistyötään ja palvelujaan aluehallinnolle sekä edelleen kehittää niitä yhteistyössä aluehallinnon sekä ohjaavien ministeriöiden kanssa.

4. Toimenpiteet, joihin ohjaavat ministeriöt ryhtyvät tilinpäätöksen johdosta ja tuloksellisuuden parantamiseksi

Ympäristöministeriö asettaa kansainvälisen asiantuntijapaneelin arvioimaan Suomen ympäristökeskuksen yhteiskunnallista vaikuttavuutta ja toiminnan laatua.

Ympäristöministeriö integroi SYKE:n kanssa tehtävää tutkimusyhteistyötä entistä vahvemmin strategisen johtamisen tueksi tehtävään ennakointityöhön sekä päätöksenteon pohjaksi.

Ohjaavat ministeriöt kiinnittävät ohjauksessaan huomiota tietojärjestelmien ja niiden rajapintojen toimivuuteen, tiedon avoimuuteen ja saatavuuteen sekä verkkopalveluiden selkeyteen ja asiakaslähtöisyyteen sekä yhteisten ratkaisujen kehittämiseen osana luonnonvara- ja ympäristötiedon kokonaisuutta ja asiakaspalvelua.

Kansliapäällikkö

Juhani Damski

Kehittämispäällikkö

Heidi Holkeri

Jakelu Suomen ympäristökeskus SYKE

Tiedoksi Valtiokonttori
Valtiontalouden tarkastusvirasto VTV
VM Valtiovarainministeriö
MMM Maa- ja metsätalousministeriö